

СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

В осмисленні сучасної ситуації людини інформаційного суспільства є кризовість, яка стосується всіх аспектів соціального буття, актуалізує не лише критико-аналітичні, але й прагматичні функції соціально – гуманітарних наук. Умовою подолання сучасної кризи інформаційного суспільства є перебудова форм життєдіяльності людини й корегування траєкторії соціально–культурного розвитку. Зокрема, треба виокреслити можливі моделі і сценарії розвитку науки, культури, техніки, економіки й соціального буття в цілому. Особливої актуальності набувають соціально–філософські прогнози щодо освіти.

Процес становлення інформаційного суспільства супроводжується різним зростанням обсягу знань та інформації, які втілюються в суспільну практику утвердженням ідей культурного й цивілізованого плюралізму, множинної ідентичності особистості. «Проективно – особистісна» парадигма освіти в умовах інформаційного суспільства стирає межі між традиційними структурно-інституціональними формами освіти (школа, коледж, ВНЗ тощо) й мас-медійними інститутами, які стають реплікаторами нових форм освіти.

Стан розвитку сучасної цивілізації, наростаючі процеси індустріального суспільства, а точніше роль інформації як вирішального ресурсу цивілізаційного розвитку, виводять на перші позиції людську діяльність стосовно створення культури протопроєктивної й проєктивної організації «всього духовного» в нерозривному зв'язку з електронними технологіями, комп'ютерами, глобальним вираженням культури проєктності. В цивілізаційній перспективі намічається співорганізація людини й біосфери, суспільства й природи, культури й технології, визначаючи проєктивно-особистісну парадигму освіти. Особливістю прогностичної методології є те, що критеріально-ідентифікаційною ознакою парадигми освіти є не набори педагогічних ознак, а системні соціально-антропологічні характеристики. Серед парадигм освіти можна виділити: 1) адаптаційно-трансмісійну освіту; 2) сакральну-особистісну освіту; 3) культурно-трансмісійну освіту; 4) соціально-проєктивну освіту; 5) освіту соціальної інженерії; 6) проєктивно-особистісну парадигму. Перші три парадигми освіти співвідносяться з давнім періодом антропосоціогенезу, від неолітичної революції до формування цивілізацій, коли соціально-культурний досвід залишається синкретичним, а всі знання були вплетені в загальне полотно культури, в міфи, традиції та ритуали.

Соціально-особистісна й соціально-трансмісійна парадигма освіти співвідносяться з історичним періодом від епохи давньої цивілізації до Нового часу, коли буття людини й суспільства детермінувалося, перш за все, релігією й жорстокою ієрархією соціальних відносин, підпорядковуючи

освіту трансляції релігійних вірувань, закріпленню незмінних соціальних структур.

Новий час помічений десакралізацією буття, руйнуванням середньовічних соціальних відносин та інтенсивним розвитком науки й технологій, об'єктивно обумовлює прагнення всіх інтенцій соціуму на майбутнє, створене на основі науково-технічної могутності й підкоренню природи, а головне – на основі «технологічної організації» суспільства за образом і подібності механічних систем, конвеєра і конвеєрної форми виробництва. Відповідно й освіта в цих умовах набуває масового характеру, вона підпорядкована, перш за все, оволодінню й трансляції прагматичних знань, формуванню й відтворенню масової культури споживання. Саме ця модель освіти нині має гостре протиріччя з сучасним етапом антропосоціогенезу, на зміну їй приходить проективно-особистісна парадигма освіти.

«Парадигмальні зрушення» в освіті детермінуються комплексом об'єктивних факторів соціального порядку, формами соціальності й типом особистості, які, в свою чергу, обумовлені конкретно-історичними особливостями цивілізаційних процесів, зводячи до мінімуму роль суб'єктивного фактору в процесах формування парадигми освіти.